

Samenhang en context in leesonderwijs

Leesmotivatie en -niveau schieten omhoog door Leesweek

Eén tekst waarmee je een hele week werkt aan zowel technisch als begrijpend lezen, aan woordenschat en wereldoriëntatie. Dat is de essentie van de Leesweek. Basisschool 't Palet in Blerick zag het leesniveau én -plezier van kinderen enorm stijgen dankzij deze aanpak.

Kinderen lezen en begrijpen teksten beter dankzij de Leesweek.

Wellicht herken je het: bij technisch lezen gebruik je de ene tekst, bij begrijpend lezen een tweede verhaal, bij wereldoriëntatie staat een derde onderwerp centraal. En met spelling en woordenschat oefen je woorden die in geen van de drie teksten voorkomen. 'In een week tijd zap je van het ene naar het andere onderwerp', zegt adviseur Pierre Pas. 'Er is geen samenhang, de context ontbreekt en leerlingen kunnen niets uitdiepen omdat de volgende tekst en onderwerp alweer klaarliggen.'

Vakmanschap

Hoe fijn zou het zijn om één tekst te hebben waarin alles aan bod komt, dacht hij. Over een onderwerp dat aansluit bij de leefwereld van de kinderen of de actualiteit. Juist toen hij bezig was dit idee te ontwikkelen, vroeg directeur Emmie van Daelen van 't Palet aan BCO advies om de taal- en leesopbrengsten te verbeteren.

'We besloten het drastisch aan te pakken: we wilden af van het keurslijf van methodes en het vakmanschap bij de leerkrachten leggen.'

Enthousiasme én weerstand

Samen met school ontwikkelde Pierre de Leesweek. 'In het begin was ik sceptisch', zegt Suzanne Leenen, leerkracht groep 8. 'Ik dacht dat het niet aansloot op wat een Cito-toets vraagt.' Collega Emmie Beelen van groep 4 had meer vertrouwen. 'Maar ik wist niet hoe ik het in de praktijk moest brengen.' Dat triggerde Pierre om het concept op papier uit te werken. Toen viel het kwartje. Nu is iedereen enthousiast. Ook al, omdat de aanpak werkt: twee jaar geleden waren de resultaten op begrijpend lezen onvoldoende, nu zijn ze goed.

Hoe de Leesweek werkt en wat leerlingen er zelf van vinden, lees je op pagina 6.

In deze nieuwsbrief:

- Leesweek op bs 't Palet in Blerick 1
- Slim spelaanbod in de onderbouw op obs Brandevoort in Helmond 2
- Leidinggeven aan verandering op bs De Violier in Maasbree 4
- Leesweek op bs 't Palet in Blerick - vervolg 6
- Column Innoveerkracht 7
- Conferenties en seminars 7
- Opleiding VVE-bekwaam bij Huize Zeldenrust in Horst 8

Slim spelaanbod in de onderbouw

Beter rekenen met toverdrank

Leerkracht Agnes Lindhout verstoppt rekendoelen in een rollenspel.

Zo daagt ze haar kleuters uit. 'Al spelend ontdekken ze rekentaal.

Dan zie je meer betrokkenheid en zijn ze meer geboeid dan wanneer je een sommetje vraagt.'

Met twee locaties midden in een vruchtbare Helmondse Vinex-wijk, is basisschool Brandevoort een omvangrijke school. Het schooljaar ging van start met zes kleutergroepen.

Ervarend leren

Leerkracht Agnes Lindhout geeft als parallelcoördinator vorm aan het overleg dat de leerkrachten van de groepen 1-2 met regelmaat hebben. 'We merkten dat er iets ontbrak op het gebied van beginnende gecijferdheid', zegt ze over de voorbereiding van kleuters op het rekenonderwijs in groep 3. 'Een van de conclusies was dat we op een theoretisch niveau instaken. En dat we het handelend ervaren en spelend ontdekken vaak oversloegen.' Volgens haar leerden veel kleuters een trucje, zonder precies te weten waarmee ze bezig waren. 'We wilden daarom meer focus leggen op begripsvorming en ervarend leren. Dat sloot mooi aan bij de verdere ontwikkeling van ons thematisch werken en spelaanbod.'

In de groeifase van de school was er een flinke instroom van nieuwe leerkrachten, met ieder een eigen visie op kleuteronderwijs. 'Die diversiteit ging wringen', benoemt Agnes een andere conclusie. 'Kinderen kwamen met een totaal verschillende voorbereiding groep 3 binnen.' De leerkrachten wilden daarom meer op één lijn komen.

Overzichtelijk themaplan

In het schooljaar 2015/2016 maakten de leerkrachten een eerste slag door samen kortlopende rekendoelen te bepalen, met bijpassende planningen. 'Vanuit de doelen hebben we het thematisch werken verder ingevuld', zegt Agnes. 'Elke zes tot acht weken bepalen we een spelthema waarin we een verhaallijn verwerken. Zo'n verhaallijn geeft de kleuters houvast. Wat speelt er? Op een speelse manier komen ze uitdagingen tegen die reken- en denkwerk vergen.'

Voor elk thema maken de leerkrachten een

themaplan op A3-formaat. De doelen en de aanpak voor de themaweek staan er overzichtelijk op. Op de achterkant staan aanwijzingen voor leerlingen die wat extra's nodig hebben. 'Daar was ook de inspecteur laaiend enthousiast over', glundert Agnes. 'Het is eigenlijk een groepsplan en groepsoverzicht in één. Als je het naast de dagplanning legt en aantekeningen maakt in het ontwikkelingsvolgsysteem heb je eigenlijk niets meer nodig. Dat vergemakkelijkt de administratie.'

Slimme verhaallijnen

Mirande Neijns knikt instemmend. Namens BCO begeleidt ze al enkele jaren de leerkrachten bij hun nieuwe aanpak. Ze werkte mee aan het opstellen van de planopzet. En sindsdien coacht ze leerkrachten, denkt ze mee over slimme verhaallijnen binnen de thema's en zorgt ze voor productieve bijeenkomsten waarin leerkrachten met elkaar leren en ontwikkelen. 'Op een gegeven moment lopen kinderen vast als ze het rekenen niet voldoende aan den lijve hebben ervaren', zegt Mirande. 'In groep 3 redden deze kinderen het vaak nog wel, maar in groep 4 wordt met grotere getallen gewerkt. Dan blijkt de begripsvorming onvoldoende.'

Ze vervolgt: 'Opgaven in een rekenboek zien er vaak wel speels uit, maar uiteindelijk blijven ze abstract. Door in de groepen 1-2 en 3 met echte materialen te gaan tellen, vergelijken, meten, wegen en uiteindelijk tekenen en schrijven ontstaat er een logische opbouw naar het rekenen in het platte vlak.'

Agnes: 'Daarom is het goed dat leerkrachten van groep 3 ons hebben gevraagd hoe ze meer spelaanbod in de klas kunnen brengen. Ook met de kinderopvang hebben we al gezamenlijk thema's ontwikkeld.' Ze ziet het enthousiasme groeien: 'Het werkt als een olievlek.'

Tovenaars en heksen

In het klaslokaal van Agnes zijn verschillende speelhoeken ingericht. 'Tovenaars en heksen' is overduidelijk het lopende thema. 'De verhaallijn is dat de tovenaar zichzelf omgetoverd heeft en de kinderen hem moeten helpen zich weer terug te toveren.' Daarvoor worden de nodige rekenstapjes gezet en mengen de kinderen zelfs een heuse toverdrank. Soms participeert Agnes in het spel. Dan is ze bijvoorbeeld de heks die het spel voedt en vragen stelt. 'Laatst ging de toverdrank hier over de vloer, nadat ze hadden bedacht dat veel water en – een beetje minder – zeep wel een krachtig drankje zou opleveren. Met de vraag *Hoe lossen we dit nu op?* zet ik ze dan aan het denken.'

Agnes is er gaandeweg op gaan vertrouwen dat kinderen zich beter ontwikkelen als zij als leerkracht meer durft los te laten. 'Door het te laten gebeuren – en soms ook mis te laten gaan – gebeurt er meer. Uit eigen beweging overleggen kinderen dan met elkaar, bedenken ze oplossingen en doen ze ervaring op met tellen, meten, inhoud en andere rekenvaardigheden.' Het geldt voor Agnes dus evenzeer als voor haar leerlingen: 'Doen is het beste leren.'

Meer informatie bij:
MirandeNeijns@bco-onderwijsadvies.nl

Betrokkenheid, samenspel en het nodige denkwerk als ingrediënten van toverdrank.

Leidinggeven aan verandering op basisschool De Violier

Werken aan eigenaarschap, bij kind en leerkracht

Kindgericht onderwijs in een rijke leeromgeving waar kinderen zich breed ontwikkelen aan de hand van betekenisvolle thema's. Veel scholen willen het. Maar hoe doe je het en hoe maak je de verandering succesvol? De praktijk bij basisschool De Violier in Maasbree.

Het bruist op De Violier. De kinderen werken vol overgave aan het thema afval. Sommigen recyclen restanten hout, papier en ander afval tot kunstzinnige creaties. Anderen zoeken antwoorden op zelf geformuleerde onderzoeksvragen. Een groep werkt aan een fotoverslag over een bezoek aan een lokale afvalverwerker. Ook op de muren is het thema prominent aanwezig: overal hangen foto's, mindmaps en papiertjes met vragen. Directeur Lia Roefs geniet ervan. 'Als kinderen nieuwsgierig zijn en geïnspireerd op onderzoek uitgaan, dan zit het goed.'

Vaste opbouw

Ieder thema kent een vaste opbouw, vertelt teamleider Marielle Maessen. 'Na de introductie delen de kinderen wat ze over het onderwerp weten. Dat bundelen ze bijvoorbeeld in een mindmap. Vervolgens bepalen ze wat ze graag willen weten. De leerkracht prikkelt daarbij hun nieuwsgierigheid.' Dit leidt tot onderzoeksvragen waarmee de kinderen aan de slag gaan. Marielle: 'Ze vinden antwoorden door bronnenonderzoek, door zelf opgezette experimenten of

onderzoek in de praktijk. Leerkrachten brengen leerdoelen in, denken mee en begeleiden. Op die manier werken kinderen toe naar een echte sociaal-culturele praktijk: een fietswerkplaats, wereldwinkel, museum.' Meer en meer integreert De Violier reken- en taallessen in het thema. 'Op die manier maak je het betekenisvol en snappen kinderen waarom ze bijvoorbeeld leren rekenen', zegt Mariëlle.

Fundament

Door deze manier van werken ontwikkelt het kind zich breed. Lia: 'Ons doel is dat schoolverlaters zichzelf goed kennen. Ze weten waar ze sterk

in zijn en waarin ze kunnen groeien. Ook zijn ze onderzoekend, kritisch en weerbaar: ze maken hun eigen keuzes. Als we dat allemaal bereiken, hebben we het goed gedaan.' De stip op de horizon is dus helder en de weg ernaartoe ook. Ze zijn vastgesteld door leerkrachten, ouders en kinderen samen en vastgelegd in beelddocumenten. 'Dat zorgt voor een stevig fundament waarop je succesvol kunt bouwen', zegt Lia. Het geeft ook richting aan de Violierpijlers: uniek, samen, vertrouwen en nieuwsgierig. 'Alles wat we doen, toetsen we hieraan', zegt Mariëlle. 'Tijdens studiedagen kijken we kritisch naar onze praktijken en houden we elkaar op

koers. Het leidt tot verbeterpunten of nieuwe toevoegingen.'

Eigenaarschap

Leerkrachten, kinderen en ouders hebben missie en visie samen gebouwd, samen zijn ze ook verantwoordelijk voor de uitvoering. 'Daarom werken we continu aan de ontwikkeling van eigenaarschap', zegt Lia. 'Met kinderen, leerkrachten en leidinggevenden. Het betekent onder meer dat je verantwoordelijkheid neemt, anderen betreft en open staat voor andere ideeën en meningen. Als je eigenaar bent van je werk, voel je je betrokken en blijf je jezelf ontwikkelen. Op alle fronten, van hoog tot laag, van klein tot groot, leren wij van elkaar.' Een sterk staaltje eigenaarschap maakte ze onlangs mee. 'Tijdens een beoordeling presenteert de leerkracht zijn ontwikkeling altijd aan een panel. De kinderen vroegen: mogen wij daar ook bij zijn? Wij maken je dagelijks mee en kennen je daardoor goed. Een superidee. Het was een prachtige sessie. De kinderen hebben bevestigd wat de leerkracht vertelde en hun eigen ervaringen gedeeld. Ik vind het een ultieme vorm van eigenaarschap, van leren van elkaar.'

Trots

Om te zorgen dat het team op koers blijft en de goede dingen op de goede manier doet, gebruikt De Violier diverse andere instrumenten. Zo legt de school in een borgingsdocument vast wat bereikt is, wat goed gaat en waar verbetering nodig is. En leerkrachten krijgen coaching on the job, bereiden thema's samen voor en werken als co-teachers met elkaar.' Mariëlle: 'Uitgangspunt is: wat is je leervraag en wie kan je daarbij het beste helpen. Ook kinderen werken op die manier steeds beter aan hun eigen ontwikkeling. Zo groeit het eigenaarschap in alle lagen.' Marlies de Wever van BCO ondersteunt De Violier in het veranderproces. 'Ik sluit aan bij de ontwikkelbehoeften en praktijkvragen van school. Deze vraaggerichte advisering zorgt voor een partnerschap waarin iedereen eigenaar blijft van zijn eigen ontwikkeling.' Ondanks alle inspanningen valt het niet altijd mee om vast te houden aan de gekozen richting, zegt Lia. 'Maar als je dan het gesprek met de ouders en de leerkracht aangaat, blijkt dat ze supertrots zijn op de ontwikkeling die kind en school doormaken. En daar gaat het om.'

Meer informatie bij:
MarliesdeWever@bco-onderwijsadvies.nl

Kinderen maken een verslag van hun onderzoek bij een lokale afvalverwerker.

Vervolg van de voorpagina

‘Kinderen lezen en begrijpen teksten beter’

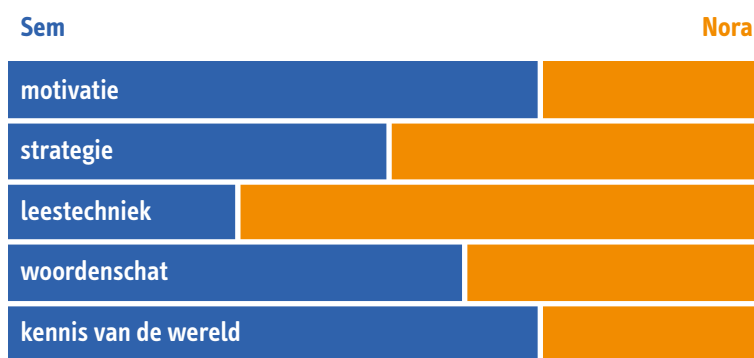
‘Doordat leerlingen steeds dezelfde tekst lezen, gaat dat steeds makkelijker en begrijpen ze ‘m beter. Dat vergroot het leesplezier.’

De Leesweek in een notendop: je kiest een tekst uit een taalmethode, wereldoriëntatie of Nieuwsbegrip. Op de eerste dag maak je leerlingen warm voor het onderwerp en voorspellen ze waarover de tekst kan gaan. Je leest de tekst voor en laat leerlingen de betekenis van moeilijke woorden achterhalen. Daarna lezen ze het verhaal zelf. Op dag twee introduceer je een strategie, de leerlingen gaan ermee aan de slag. Op dag drie en vier gaan ze daarmee door. Als ze interesse hebben, kunnen ze meer teksten over het onderwerp zoeken en die met dezelfde strategiekaart verwerken. De vijfde dag is de Leeskring: kinderen lezen het verhaal voor met intonatie, lezen uit hun favoriete boek of geven een presentatie over het onderwerp.

Bestaande methodes

‘Je gebruikt bestaande methodes in de Leesweek’, zegt Pierre Pas, ‘de strategieën uit Lezen = Weten, flitsen met woordtrainer, Estafette Vloeiend en vlot. Alleen pas je ze op één tekst toe.’ ‘Juist dat maakt het verschil’, zegt Christel Granzow, leerkracht groep 5. ‘Door de herhaling lezen en begrijpen de kinderen de tekst beter. Ook is er voor iedereen een succesmoment: iemand die niet goed leest, kan veel over het onderwerp weten.’ Leerlingen zijn blij met de Leesweek. ‘Je kunt vragen over een tekst makkelijker beantwoorden’, zegt Iris. Eline: ‘Het is niet saai, omdat je steeds nieuwe dingen leert.’ En Lara: ‘Laatst hebben we een tekst als toneelstuk opgevoerd. Dat is leuk.’

Voorbeeld van twee leerlingen met een matchend leesprofiel.

Leesprofiel

‘Het toneelstuk is een voorbeeld van een stap in de verdere ontwikkeling’, zegt Suzanne. ‘Ik kan me voorstellen dat kinderen straks zelf teksten en strategieën kiezen.’ Van ieder kind wordt een leesprofiel gemaakt. De waarden zijn gebaseerd op de waardering die de leerling zichzelf én die de leerkracht toekent. Leerkracht Emmie: ‘Het leesprofiel laat zien hoe sterk een kind is op onderdelen van het lezen. De ene leerling scoort bijvoorbeeld een 7 op motivatie en kennis van de wereld en een 3 op technisch lezen, terwijl de andere tegenovergesteld presteert. Zij kunnen elkaar helpen en versterken.’ De school wil leerlingen met tegen-gestelde leesprofielen aan elkaar koppelen.

Cito

Enthousiasme alom dus over de Leesweek. De eventuele angst dat het niet aansluit bij wat Cito vraagt, is ongegrond, getuige de goede leesresultaten. ‘Weet je wat mooi is?’, besluit Christel. ‘Leerlingen weten niet of ze met begrijpend of technisch lezen bezig zijn. Het loopt door elkaar heen, de focus verschuift steeds. Dat maakt het krachtig.’

Meer informatie bij:
[PierrePas@bco-onderwijsadvies.nl](mailto: PierrePas@bco-onderwijsadvies.nl)

Column Innoveerkracht

Stappenteller

'Beweeg!' Het is 9.00 uur en ik heb tot nu toe alleen maar stilgezeten. Mijn sporthorloge roept me tot de orde. Wat het apparaat niet weet is dat ik al even wakker ben. Ik heb een uurtje zitten werken aan een nieuw idee. Mijn brein was wel degelijk in beweging en nu heb ik voor mijn gevoel een interessant stapje gezet in mijn denken.

Als je in het onderwijs werkt is een professioneel leven lang stappen en stapjes zetten een absolute 'must'. Kijken, vragen stellen over wat je ziet, antwoorden bedenken en die uitproberen in de praktijk. Hoe kan ik mijn leerlingen nog meer activeren? Hoe kunnen we als team beter samenwerken? Hoe betrekken we ouders meer bij het onderwijs? We leren elke dag. We kiezen een ander pad, stappen over frustraties heen, gaan met zevenmijlslaarzen van A naar B, lappen adviezen aan onze laars, trekken een eindsprintje, nemen hordes, zetten onze hakken in het zand, keren soms wijzer geworden op onze schreden terug, springen over slootjes...

Ik heb veel geleerd van mijn stappenteller. Hoe ik haalbare doelen stel. Dat ik gemakkelijker extra stappen zet als ik daarmee de teller mooi rond op 20.000 krijg. Dat me fit voelen samenhangt met elke dag bewegen. Dat stappen terug zetten ook telt.

Aan het einde van de dag weet ik wel exact hoeveel ik fysiek bewogen heb, maar niet hoeveel ik geleerd heb. Ik krijg, zeg maar, niet elke avond een diploma. Mijn alledaagse leren is informeel, vaak ongemerkt leren. De opbrengst is vaag: een nieuw ideeetje, een sluimerend inzicht, het unheimische gevoel me voor de zoveelste keer tegen dezelfde steen te hebben gestoten.

Erno Mijland (Innofun) is publicist, adviseert onderwijsorganisaties over innovatie in leren en spreekt en traint rond thema's als toekomstgericht leren, gebruik van media in het leerproces en slimmer (samen) werken.

Ik wil meer inzicht. En daarom is mijn vraag aan de R&D-afdeling van de fabrikant van mijn stappenteller: kunt u ook zo'n ding ontwikkelen om stappen in mijn persoonlijke ontwikkeling te meten? Om doelen te stellen en direct feedback te krijgen op mijn alledaagse leren. Zodat ik een nog betere ontwikkelconditie opbouw én onderhoudt. Geef me een smartwatch die me - als ik in gedachtenloze routines verval, niet meer denk dat alles altijd beter kan, vastgeroest raak in mijn opvattingen - een seintje geeft: 'Beweeg!'

Erno Mijland
ErnoMijland@innofun.nl

Conferenties en seminars

U bent van harte welkom.

Rondetafelgesprek Leidinggeven aan gepersonaliseerd leren

Datum: vrijdag 12 januari 2018
Tijd: 11.00-12.30 uur
Locatie: Gemert

Rondetafelgesprek Leidinggeven aan gepersonaliseerd leren

Datum: vrijdag 18 januari 2018
Tijd: 13.30-15.00 uur
Locatie: BCO Onderwijsadvies Venlo

Onderzoekscafé Leren dat je maakt en raakt!

Datum: donderdag 18 januari 2018
Tijd: 17.00-19.30 uur
Locatie: De Bibliotheek Eindhoven, de Witte Dame

Rondetafelgesprek Leidinggeven aan gepersonaliseerd leren

Datum: vrijdag 2 februari 2018
Tijd: 9.30-12.30 uur
Locatie: IKC De Geluksvogel Maastricht

Inspiratiedag voor het Jonge Kind

Datum: woensdag 7 februari 2018
Tijd: 9.00-16.00 uur
Locatie: De Witte Hoeve Venray
Thema: Even anders!

Leesmiddag Lijn 3 | Malmberg

Datum: woensdag 21 februari 2018
Tijd: 13.00-17.30 uur
Locatie: BCO Onderwijsadvies Venlo

Onderzoekscafé Leren dat je maakt en raakt!

Datum: donderdag 22 februari 2018
Tijd: 17.00-19.30 uur
Locatie: Basisschool Hulsberg

Inschrijven: www.bco-onderwijsadvies.nl

Opleiding VVE-bekwaam

‘Een mindswitch voor iedereen’

Bij kindercentrum Huize Zeldenrust in Horst is het inderdaad zelden rustig. Spelend leren en ontdekken staat centraal. Nadat acht pedagogisch medewerkers onlangs de opleiding VVE-bekwaam afronden, is verdieping aangebracht in het verzorgen van een samenhangend en uitdagend aanbod.

Met ondersteuning van onderwijsadviseur Gerlie Bremmers organiseerde Huize Zeldenrust een thema-avond voor ouders om ze te informeren over deze nieuwe visie. Er kwamen kosteloze materialen op tafel. *Wat zou jouw droom van de peuter doen met scheerschuim, schelpen, doosjes en papier?* werd aan de ouders voorgelegd. *En wat leert hij daar dan van?*

Pedagogisch medewerkster Angelique de Römph, die jaren geleden de intensieve vve-opleiding ‘Startblokken’ volgde, merkt dat haar collega’s nu meer dezelfde taal spreken. ‘Als een kind een paddenstoel knutselt, hoeft het niet altijd een rood-met-witte-stippen-paddenstoel te zijn. We kijken naar het ontdekkingsproces van het kind, niet naar het productmatige eindresultaat.’

Meer informatie bij:
GerlieBremmers@bco-onderwijsadvies.nl

Linda Hoezen wekt de interactie op tijdens een inpakspel.

Sinds enkele jaren zijn de eisen vanuit het vve-inspectiekader verwerkt in de opleiding tot pedagogisch medewerker. Wie al langer in het werkveld actief is, heeft daarom vaak een aanvullende opleiding nodig.

Mindswitch

Ook assistent-leidinggevende Linda Hoezen ging in opleiding bij BCO Onderwijsadvies. ‘We hebben er heel veel uitgehaald. Als groep konden we de dingen die we leerden meteen in praktijk brengen. De mix van theorie en praktische invulling heeft bij iedereen een mindswitch opgeleverd.’ Ze vervolgt met een voorbeeld: ‘Voorheen waren we vaker bezig om de kinderen een mooi

knutselwerkje mee naar huis te geven. Nu hebben we meer aandacht voor het proces waarin kinderen spelenderwijs samen ontdekken en leren.’ Daarmee heeft Linda precies de rode draad beet die door de zes bijeenkomsten van VVE bekwaam loopt. *Op welke manier leren kinderen, spelend en ervarend met elkaar, nieuwe woorden en handelingen?* Voor alle ontwikkelingsgebieden staat die vraag centraal.

Kosteloze materialen

Het team gaat het ontdekkend en spelend leren verder doorvoeren. De groepsruimtes zullen nog passender ingericht worden om een uitdagender spelaanbod te kunnen creëren.

BCO Onderwijsadvies

Tel. 077 351 92 84
info@bco-onderwijsadvies.nl
www.bco-onderwijsadvies.nl

Locatie Venlo
Wylrehofweg 11
5912 PM Venlo
Locatie Maastricht
Amerikalaan 70E
6199 AE Maastricht-Airport
Locatie Helmond
Cacaokade 1
5705 LA Helmond

Innofun

Wylrehofweg 11
5912 PM Venlo
Tel. 077 851 01 20
info@innofun.nl
www.innofun.nl